

Bréfa- og málasafn Benedikts Sveinssonar, 3. hluti

Bjarni Benediktsson – Benedikt Sveinsson – Íslendingasögur – Gissur Þorláksson – Kristnitaka

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360
Benediktarskjöl
Askja 5-15, Örk 2

©Borgarskjalasafn Reykjavíkur

fundust undan fuglum á gjöf og einmánuði, en allan ákta-
inn gjöf voruðrið. Flekka gans (1344) 1341 og eyddust þá mi-
lega 5 hreppar; þá heyrðust dæmur um allt land og öðkufallit
vita ein alin á djöpt. Árið 1343 gekk viti stöð blátsat-
á yngra fálki en 40 ára; þá var öðkufall og skepnudauði, og
svo var um nokkur ár á eftir. Þóglwad, blátsat gengi 1348,
þá voru jörtskjálftar, hafis og mikil grasleysi. En 1350 voru
Snjóanekur og „fróastasumar“ og hallari. Þat ár vuddist
fram Snappafellojörkall með dómafáum öðköpum og
eyddust þá ^{þrít} 3 kirkjinstadir og all Litla-herað. Telja sumir, at
um þessar mundir hafi 110 boir eytt í Örfelum, en aðrir
segja at eins 40. Um þessar mundir gjör eyddist Þjórsár-
dalur, sem áður var byggður og blámlýk skógarheirad. — Árin 1352
og 1354 voru hallarísar, en 1355 ómunnalega harturmetur og kom áigi
baki þess en eftir jósmessan í júní; þá sá fyrst bregða til á tímum.
1360 hartari og mannfellir; þá kom áigi sandgröftr þeyrt en
um jósmessan og is lá vilt land til Hundadaga. Hartari gengi
aftan 1362 og 1365, og 1370 voru jörtskjálftar, svo, boir hrundu; 1373 voru
mannfellir og hartir. 1375 grasleysi og hafis umlandit til höf-
ud daga, 1376 og 1377 fellu holti skepnur og menn, en 1380 gekk blá-
satt mikil. Árið 1381 voru afar miklir snjóar, frast og grasleysi.
En síðari hluta sumars gengi svo skrefdar vögnir, at
vita fellu skrifur ír fjallum með fádæmum, og spillist mörk.
Þá gekk svo mikil sáttum Chausit at kallat var sláttur haust.

194 F.H.

344

Arit 1390 var hartari og kom eigi samtgröður fyðen eftir þíu messu; þá gekk drepost í fínari og manndanti; ófærta sumum með fádónum, vatnauxerli, skritufalli og fellu boir. Þó er hluti Stójarðal söku með öllu fálki. Hrafi Þóralfssyni lögm. komu hans og 10 áðrum, en döttir hjónanna. Þeirum komst af og fór hún til Grönlands; jörtnin sprakk í sundur og vatn hejps upp í stofuna. Þá lagði Flekk með miklum undrun og þeytti stórum steinum margar mílur og rofatu þeir hesta í höganum. Arit eftir var eldur í Flekku og fleiri um jätellum og eytiloyðist þá gunnhverfið margar fozar blotar. Lökjálfi í Hversvílu voru 14 kóir hrundu og jörtnirfuð. Litlu hartindla á 14. öldinni, svo sem viti, gengur yfir 1394 og var þá mikið graslegisumar.

7. Um nokkur rit og rithöfundu á 14. öld.

Leint á 13. öld, en þó einhvern á 14. öldinni hnignar mjög öllu anflezu lífi þjótarinnar og bókmennum. Til þess voru ýmsar orsakir t.d. Konungs- og kletkavaldit, sem reglði þjóta heljar fjötrun; þá mi nefna afleiðingar af sitopillingu og stjórjöldum Skörlungaaldarinnar. Ýmsar bestu höfðingjaættir, er áður höfðu höfð menningu þjótarinnar á heitum dögum, voru dínar stjórjöldum þess og stjórjöldum i þessir filozofíaldarinnar. Samfara þessu voru hartari, hungur og manndanti svo almennt á 14. öld, at eigi hætti áður annað eins vísuðist jafn af og ákakanlyga, eins og öfjá mátti að framan.

Þá má og nefna kirkjufreiddur, hjótra, dýr^{linga} dýrskur og jörð^{Heikna} tré. — Það var engu líkara, en að þorri manna^{vori} allri skynsemi höfðu þeir^{at} þrýstir var þrýgirnanna þá mögnuð á allskonar heimsökum^{þínaturlegru athöf}.

Eins og fyrir getist höfuðskáldin um 1300 að ystja drápur um konunga og höfðingja. En í þessu stað ystja þau drápur um helgamenn. 1300–1400^{var} fætt fram samit; en fornritin voru þá afskrifuð og þeim safnað í stóru bókum t.d. hina stóra bók, er Flateyjarbók Kallash, en þar er safn af mörgum ^{sagna-} ~~þing~~ ritum. Þá voru Íslendingar mjög höfnir af öllum stórfengnum, hrikalegum, rísa- og dýr^{linga} dögum, öllu ónáttúrulegu og smekkláusu. Gullaldarhökkmentinnar voru þeim ónágar, því þá stórti daingreind, þekkingu og fegartarvit til þess að lesa þar til gagns. Vítlaust, íslendir riddaraómamenn voru þeim korrastir og rímu, en all sem áþjótlegast var. Þá voru utanfester Íslendingar sjaldgöfvar í samantvísti við þá, sem áður var. Þjótin voru þá þrängsýnni, einræmi og ^{ófrótt um höfð} ~~þeir gefin fyrir~~ ^{í síð} amma þjótta. Þetta undirbjó fjölsamann áður fyrir heimskun og hleggsidömu og trú gíðni á íslendur, sem innlendur. Kyrra verur og ónáttúrulega vitbúti t.d. 15 álna háa rísa^(e. stn). Flestar stórkjar í fornritum Íslendinga eru frá 14. og 15. öld.

Kalla má, að rímuakvestskapurinn byggi á 14. öldinni. Þá snúa Íslendingar fornsögunum í rímu, einnig oku þeir rímu um gotin, riddara og helgamenn, einkum ískutu Vestfirðinga og Norðlendinga mjög þennan kvestskap, og hafa þar all af mestir Kvotrúmenum meirí fram til vora tíma. ~~Út er Ólafurinn~~ ^{þeir} ~~af~~ ^{ísl.}

~~Samantit 1388~~ (um álfhelga); þá Lokur / Umfod þrist til Utgorta-Loka,
 Þogurur (um ² fótunum þogm), Griplur (af Thromund Griposyni),
 Nálungurima, Gretturima, Skitarima o.s.frv. - Þóinnatinn
 rimma skáldskaparins er 14., 15. og 16. öldin, og er rímur til þess
 skrifar mörzum hundrotum. - Samfara þessu eru þjuddar
 ástasögur íslendra þjóta, og sögur, sem torpa til farnalder
 sögnanna t.d. um Eirík vígfjörla og Ingvar vígfjörla o.s.frv.
 þá eru yfir 30 skáldsögur, ef svo mætti kalla, skaldasöfn
 riddarasögunum og gerast flestar í Austurlöndum.

+ Til eða frá
 14. öld sögur
 af þessum
 Stórnanna,
 ástasögur,
 sögur söga
 Gatturinn og
 af Larentium
 skúlaþingi.

Þá má nefna
 nokkurlit til,
 sem heitir:
 Hugsvinnu-
 þitt. Það er
 yms hlutir,
 eigi ásvipur
 Hávorsdálum.

Því er um ástir milli konungssona og konungsdóttur og yms
 ástarafinsýri. Þar eru dægar, risar og löfrar, sem ríta mikla
 í sögunum. Þessar sögu tilheyra einnig 15. öldinni, líklega
 flestar skrifar um og eftir 1400, t.d. Þjalarfjúsosaga, Þrúosaga,
Leikara, Þoringsosaga, Ljostarsþögn, Kisjalsosaga, Þóresosaga
 o.s.frv. - Mismannosaga mun vera af mestu ír íslensku efni.
 Þak þessa er mesti fjöldi fönþessariöld af helgisögum og fönþessariöld.

14. öldinni eru áskotur (annálar) ríðatár. Fjórta áskotin
 er saminn 1280. Þar eru eigi samankomandi sögu, heldur efni
 í sögu, heldur ríðatár frá hvegi ári. En ^{þannig} mætti ríðatár (eða þessum) í
 þessum þessum eigi he þessum ávallt samann og vertur þessum áskotum
 þá góðilega. En mikilvægt er þessi ríðatár þessum. Saminn
 áskotur byrja ~~þessum~~ nokkra eftir Kristkurt. - Áður en Ísland byggist
 skrifatu ymsar Nóturálfu þjóta áskotur frá fyrstu tímum Kristu-
 inum. Þessar áskotur hafa þessum hingat frá áðrum tímum með
 íslensku kenni mannum, er ofundastu mánu ~~þessum~~ 11. og 12. öld. -

Þessar árleður eru 10, 11, 12, sem helja mál, um innlenda og innlenda vilt
kurti. — Þessi ábókavirðun hefir haldið vilt á Íslandi fram á 19. öld.

Jón Halldórsson, norðanbiskup í Skálholti 1322-39, var vel
þóttur maður. Hann kunnir mjög mazar smásögur og sagði þar tilskemt-
unar og lagði jafnað út af þeim á stólmum. Þar eru lóðansorvikar
og sitkólandi. Þeim var söfret nokkru vitar af inafngreindum menni
og eru þórtið ~~þannig~~ söfnun; en eigi eru allar þar sögur sagtar af þessum.

Bergur Lohkason áleiti á Munkafreva 1325. lautar matari í hebra-
lagi og vel viti þessum, hefir vitar jnisligh t.d. Nikulávar sögn. —
Hefir þannig ^{einnig} vitar eignat jnisligh, sem hann aldrei annu þessum.

Einar Háflistason (f. 1307. d. 1393) prestur á Breiðakalstöðum
Nesturhaga og vitar, var mestligafurmatari og mikilsmetinn. Hann hefir
vitar: "Lögmannsamíal" og líklega sögu Larentínar Hálaðskups.
(1323-30). Lagan er mestki þy, enda var biskup þessi að mörku lefði
mestkur matari, vitarunna og lóðansmatari mikill, en átti langi
örðug uppdráttar, þótt hann var kreinskilinn og lík eigi af samfot-
ingun sinni. Króðsturi í Noregi fóru þessum matari og vitar þessum
hann. En þessu óvísist að þessum matari á hebra og ^{var þessum} biskups.

Einar Gíls son lóðansmatari 1367-69 var mikill dýrðlingurinn
og orði ^{þess} drápurinn Gíls biskups og eru 40 vitar til afannari, en 17 afinn
þessum líkiskalðskupsu í þessum, sem vitar er afinn. Hann orði einnig
langa drápurinn "Þelkalla", af þessum ^{Sigj} Gíls biskups jartrekkir öð
"Korn matari"! Hann er mestkur af þessum, að þessum þessum vitarunna
á Íslandi, og eru Ólafurinn eftir hann, þar eru einn líkiskalðskupsu,
fall Ólafur og jartrekkur, 65 vitar og einnig mannsögnur.

Áron Jónsson ábóti at Munkaþvesni 1370 orði drápsnum Gættu,
biskups, 80 einnti hrygnend með ^{heim} Jóhanninu; þá er lofaum biskups og krosskrossuð.

Ángrimur Brandsson ábóti at þingeyrum 1350-átt. skrifast
sögu á latínu um Gættu biskup. Hann lofar Gættu að kaupa og gefir
mjögur krossamekum hans. Ángrimur var mikill latínunatur og
fróður i málaldursdómur, líklegur nokkurt bregstur enda gekk mikið
erfitt fyrir honum; hann varð officialis 1357 en var settur af eftir óttu
á tíma. (S. 10). Hann orði sex tuga drápu um Gættu með tvöfalda stöfu.

Eysteinn Ágrímsson munkur at þykkravala 1343 var höfuðskáld 14. alda.
Hann varð officialis 1349 og nokkra situr var hann með Gyrt biskupi. Þeir
erth övinnir um tíma og launfórti Gyrtur hann, en þá stefndi Eysteinn
honum fyrir at biskupi. Þeir sátust og fékk þá Eysteinn aftur embætti. Til
Noregs fór Eysteinn 1355 og kom aftur 57 og var þá atal umsjunar natur með
kirkjum og kristindómur i landinu. Hann þótti hartur at krossum og ólíffjum,
enda er sögð hann aðri gettrikur og hartgatir og gekk misindis-
ort, jafnvel sem munkur. Hann hefur hafa hafa með aldrinum
Eysteinn dó i Noregi 1360. Hann er fróður mjög fyrir krossi þótt, sem „Lilja“
hefur og er 100 einnti. Þá er fróður triar krossi. Látlaust og ein fólki,
þá andrætti og skáld lef. Seinasta einnti er þannig:

Þá er öðrum skal vandan velja — velur svo mör i krossi at selja — hulin
frógnir, at traust mæi selja, tel eg at þat mæi skilning dvelja; — Vel þvi at hær
mæi skír ort skilja, — Skilji þjótin mín ljósan velja, tal öbreytt og veitt af vilja. — Vilja drápsman,
heiti „Lilja“.

„Áll skáld vildu „Lilja“ krossit hafa“ segir gamall talshattur. Margir stóldu
Lilja, en hún hefur þó af öllu slánu sem gull af airi. — Lilja var um langan aldur sem áris-
konar drokinn og konarjafning, og þáttu gættu at hær hann sem af hær!

² Halli gerist sitar hirtmadur konungs og er mörk braslegt at segja
um dval hans hjá Haraldri hartvita. Halla þætti of lítil matar
í börtum, enda mun svo lifa meir, því ^{at} einn malh var eitt og lík
Haraldur heva sér mol fjórh og var hálfsaddur og adrir komu til borts.
En þegar Haraldur var svo mettur, klappaði hann í bortið og skýldi þá
all heva af börtum. Eitt sinn þætti Halli eijvel saddur og tók ^{þá}
Rithila af börtum og ák á eftir, en segir um leit: „Hirti og eij kvat
Haraldur klappar - Lok og grænsta græn-geng ^{og} fallur at sofa“. —

Konungur veiddist og lét þá litit á heva. Nokkru sitar komst
Haraldur at þá, at Halli lét sjöta grant handa sér á laun.
Þessa veiddist hann nýjör. Næst á eftir þegar eitt var, kom
matar á bört handa allum nemna Halla; en rétt á eftir komu
tvær þjónar inn met full grantatrog og setja fyrir Halla. Halli
át sig mettan, en Haraldur skipaði honum at éta all úr trog
inn svo þar til hann sprungi af grantarati og státyfir honum
met veidda suorti. Halli kvatot ekki élu meira, en hann hefti
þrjú fyrir og of konungi vori áhugamál at ná lífi sínu, mundi
hann gela það á hvern annan hátt. — Konungur settist ^{þá} veitur nítur

Halli villti eitt sinn flýja Haraldri kvoti og bad hann hlýta á
það. Þegar þá Haraldur, hvork hann hafi áter ork kvoti; því
meitar Halli. Þjótólfrur skáld kvat þetta ósatt, en hann var í miklu
um metum hjá konungi og eitt af ^{meira} hirtskáldum hans. —
Haraldur villti vika þvat Halli hefti ork. ^{þá} Kallvisur, segir þjótólfrur
Halli játar þetta satt, en getur þess um leit, at hann hafi ekki

telit þar visur meiri en „Lopttrosvisar“ þar, er fjörföldur hafi
 ork á Íslandi. Haraldur vill fá að heyrja þessar visur; þegar þeir
 hafa höfl þar yfir þykja honum þar óskáldegar, en þó sínkum trog-
 trosvisar. Fjörföldur er nú reitur víðs og telur það nær að Halli
 hefni fætur síns, en smánið sig og ófrodgað. Haraldur spyr,
 hvers það sé sattu, að hann hafi ekki hefni fætur síns. Halli kvist
 svo nema, en segir, at hann hafi verið leynad aldri þegar fætur
 hans hafi verið drepinn, og frændur sínir hafi sattu og þegit
 kotur fyrir, og vilji hann eigi nema gríðriddingur. Það taldi Haraldur
 er rétt. Halli segir, at fjörföldur megi djærft um tola, því at
 fætur hafi hefni fætur síns jafn greippilega, þar sem hann
 hafi etit föðurleana sínu. Hirtmannur sattu og þegit aldri
 önnur síns undur hafa heyrð. Haraldur hirtur Halli að fætur
 sattu fyrir þessu. Halli sattu þá, at fjörföldur, fætur
 fjörföldur, hefði á fátökumálafundi i Svafatar dal þegit
 sumargamlan kalf, hja einum leandi, því, hann hefði verið ein
 af fátökustu þessa manna þess hvepps. Fjörföldur hefði
 leitt kalfinn heim i leandi og var áttum enda þess brugðist
 um hálga kalfinn, en á hinum endanum var lyktljá og hleitt
 fjörföldur i hana. Í hringum þin hans var hja girting; hann
 leitt kalfinn upp á gartinn, en fætur svo yfir hann fjörföldur, en i
 metun brást lyktljá um halsinn á fjörföldi. Hlekk um ein
 hvoa megin nið gartinn, en niðu ekki til fætur; fundust
 þeir leittir clautir síter, og álu hönn fjörföldur kalfinn og hlekk Halli

at spjötálfur hefti þengið sinn ~~skaf~~ ^{hlufa} af kálfinnum; þat taldi Haraldur
líklegt. Af þessu hafði Haraldur góða skemtur, og yfir höfund af því
at elju mönnum samnan. Spjötálfur var nú svo reitur, at hann
mildi drepa Halle, en ^{þat þannatti Haraldur.} ~~þessu var hann vanmað~~

¶ Einn þeirra Löndinga, sem mest var met Haraldði og var hann
um þræstur um tíma, var Halldór sonur Snorra góða. Halldór
var lengi í hefjertum met konungi um stíjastarkaf og vitar; hann
var mjög sterkur, fróður sínum, líf sér ekki lengtu, þótt í
mannhæðni voru; var þá hvorki glatur né óglatur; hann tók
ekki eða drakk meira í sitt skífla en annat; stórtóttur var hann og
fínnellur, en ávögun i ortum og alhöfnum ef því var at skífta
þundum var hann herortur og stríttur. Eftir at Haraldur
vart konungur, sátti þeim illa, því ^{at} konungur var stríttur
glettinn og gannansinnur og líkadi Halldóri þat illa.

Þann dæmi uppsá glettinn konungs og þann skaplykti Halldóri
nú geta þess, at einn vetur, er fát var met þeim Haraldði og Halldóri
vora vili stígt upps um jölin, sem situr var. At undir lagi kon-
ungs var breytt hringingur, fyr hringur en vandr var. Þann vandr
vitr, at þeir sem af seint komu til horts, skyldu settir í hál-
flet og drekka af vísiskorni. Halldór sat í fleði sínu og neit-
aði at drekka vili. ^{af þessu hlufa hefti hann í frammi hlufa.} Var konungi þat sagt og þótti hann þá spjötur
Halldóri komist og skýsadi hann at drekka. Halldór stóð upp
og kvad þetta þungvangindi, því hringingurum hefti nerið
breytt. Haraldur kvad hann þá mundi drekka vili sem aðrir.

inn var búinn at segja allar þær sögur, sem hann kundi, nema
 úlfendar sögu konungs sjálfs. Þá sögu þar ^{hann} ~~Íslendingurinn~~ ekki at
 segja, en ^{hann} ~~þá sögu~~ vildi konungur heyrja. Hann lét Íslendinginn
 byrja söguna á jóla dögum og treina hann um allt jóln, með því
 at segja köfla úr henni á hverjum degi. Þegar sögunni var
 lokit, segti konungur at segja vori vel sögt, og hvergi nærri en
 efni vori ^{at} ~~tú~~. Íslendingurinn segti, at það hefti verit vani sinn
 at fara til alþingis á hverju sumari og þar hefti hann loki þess sögu
 því ^{ad} ~~Halldór Snorrason~~ hefti sögð köfla úr sögunni á hverju þingi.
 Þannig namn Íslendingurinn söguna, og þannig lattu menn
 þær sögur og sögðu, sem nú eru nefndar Íslendinga sögur. ~~(15)~~

3. Skólar og fræðimenn.

Með kristnitökunni og utanförum kennimanna er
 lagður sá hyrningarsteinn, sem íslenskar bókmentir hvíla á.
 Á situríhluta þessa tímabils eru ^{þógar} ~~þógar~~ höfundar bók legra fróða
 og menningar i landinu, þat eru Hálar, Skálhald, Haukadalur
 og Oddi. Biskuparnir höfðu at átra hvora skóla á stól-
 unum og svo vísa upp ^{fræðir} ~~fræðir~~ aðrir skólar, í Haukadal og Oddi
 og vora kend i þeim fjörtílfrost, auk prestlegra fróða. -
 Skálhald var ekki eins reglubundið þá, sem þat er nú; engin
 skylda hvaldi á biskupunum at kenna ungum mönnum; en
 flestir hinir meirari biskupar munu þó hafa haldið uppi
 kenslunni á skólunum, afkast mör, handa fleiri en ferri, frá
 dögum Gleifs biskups til situbótatímans.

Skálakenndan á þessum tíma var ~~adaltiga~~ ^{meest} i samráðum
 eins og ~~híð~~ ^{híð} fátist þá erlendis i klausturskólum og háskólum.
 Þat kenndu þá höfn Forn-Grikkir, því ^{af} þeir kunnu að meta þat
 afl, er felst i lifandi orti og munilegri kenndu. Þau frótt, sem
 einhvern vora kend mja helja: Leskur, skrifur, messusöng, gud-
frótt, latinn og stundum stortfrótt. - Og auk þess löngu
^{skóla} ~~annar menndur~~ i Haukadöl og Odda, ^{einu} stunda spjótlyfrótt
 t.d. soyfrótt, stófrótt og lögspaki. ~~Þat beinlínis þessi frótt~~
~~þessu ekki kendu~~ Ári frótt nam þessi frótt i Haukadöl
 af föstra sínum og kunnara, og Samundur frótt var ~~at-~~
^{ginkag} ~~lega~~ fróttur i þessum sitarnefndu fróttum, eins og öðrum vis-
 indum.

Þá maður, sem fyrstur gótt Haukadöl i biskupsstung-
 um frógan, var Hallur þórarinnson, hinn ágólasti maður,
 morðfróttur og minnugur; hann var kallaður hinn spaki og
 einnig hinn mildi. Hallur var faddur 996 og ~~þríggið ári~~ ^{gamlan}
 skírti Þangbrandur prestur hann, ^{þrívetrar} og mundi Hallur þá at-
 höfn á efri árum sínum. Hallur var farnatur á yngri
 árum, en ² ~~þrítugur~~ ^{hotti} hann sjöferðum og byrjaði bú-
 skap i Haukadöl; þar bjó hann i 64 ár, til dauðadags 1090.
 Teitur, sonur Sleifs biskups, átt upp hjá Halli og tók
 við búi i Haukadöl eftir föstra sínu. Teitur stöfuast
 þar skóla og var bót kennari og forstötu maður skólans i
 mörg ár. Hann var maður lærur i prestlegum fróttum, en

um himintunglin; en hann var mestur stíftur^a fróttur
fornaldarinnar, og var uppi á 2. öld. e. Kr. í Alexandríu.

Hans og getit er hér aðfransan, kom Þormundur fróðr.
frá Frakklandi met Jóni biskupi Ögmundssyni. Þegar
hann kom heim, sekti hann á fáturleift sína Odda og
stofuati þar skóla 11107 eða 1108. Þormundur prestur var
mjög fróður í íslenskum fróttum og hefir ~~á öllum líkindum~~
vitað bókun ^{á latínu eða íslenskum} ~~fróttum fróttum~~ þótt þar sé m. t. yndar. Þeir

Vitna jmsir höfundar forvita vora ~~vita~~ i rit eftir hann. ^{Ljóða-}
Odda, sem kendur rit hann, þykir þó vissu að sé ekki eftir hann.
Þormundur var vísomana mætur mikill og ágður kennimaður.
hann dó 1133, 77 ára gamall. — Þormundur hans, ^a Oddverjar,
hieldu skólanum áfram, manna frum af manni, og var
sá skóli lengi aðalgróðrarstótt þjóðlegra fróða í landinu.

Fjörðr þáttur.Ríkaldin (1118-1200).

Þetta tímabilið er eitt hið merkasta í sögu Íslendinga. Þá eru mest all fornritin samnin og þar sögur, sem einn nafn kallast: „Íslendinga sögur. Einkunn voru þat kennimenn og munkar, sem fenguð vit ritstöf.

1. Myrrani bókasertar.

Í söguáldinni rituðu menn sígi leður, því ^{ad} ríklistin var þá sígi ortir kunn hér á landi. Þó var hér mörgum kunn sirtök leturgerð, sem rúnir kallast, og voru þar sameign allra germaneskra þjóða í fornöld. Þar eru runnar frá latneska letrinu og þekktust fyrst á Norðurlöndum á 2. og 3. öld e. Kr. Fyrst ristu menn rúnir á bokitri eða bokistof; þar af er komið orðið bókasertar (~~bokli-bragð i bók~~). Einnig voru rúnir ristar á steina og aðra muni, erframlitá stundir. Þessar rúnir voru snemma settar í samband við ýms dularöfl, og þá not-
 atar til galdra og lóknunga o.s.frv. Hver hlutur náttúruráðs
 sitt sirtaka dularmeski = rúnastof, sem aðeins úrvaldir
 andans menn gátu að notkun lefði rítit („ríta dularúni“).
 Þekkingin á rúnum eða rúnalístin var upprunalega frá
 sjálfum Adri Harmin. Hann var formanniðstari allra eudl. íþritta.
 Leitnum notuð þá stof. er ^{ann} leguðstofir nefndust, en línarúni,
 eða línastofir voru til lóknunga: „Línarúni skalt þú kenna, og þú milt
 lóknir vera, og kenna sár á sjá“ — Rúnir voru ^{heim} línarúni stírk eða stírk, mest

þess stríðs, er höllust ymsa vegi. Á Norðurlöndum voru lengi
 at eins hafdir 16 rímastafir (5 hljófstafir og 11 samhljótar). Náfnám
 voru þessi: Ár (a), bjarkan (b), fé (f), hagl (h), iss (i), kann (k),
lögur (l), matar (m), næst (n), oss (o), veit (v), sól (s), tíð (t), úr (u), ýr (ý), þurr (þ).

Rímirnar breyttust síðar og urðu þá stafirnir 23 í stafröfinni;
 voru þá settir deplar, hjá ^{stafnum} ~~sta~~ á ^{þá} ~~stafum~~. Skundum voru ^{frek} ~~þá~~ ^{þá} ~~stafir~~
 settir í sama aðalstafr, til at spara rímið; "bandrímir" og táknaðu
^{en einu} fleiri ^{stafi} ~~stafi~~ línes. Flírar eru nefndu bundnu rímur voru skrásett með,
 kunnur at eins fáir menn at ráða þær. X

Mét Kristninni barst hingat víslistin. Þeir Íslendingar,
 sem dráldust ^{utanlands} ~~ytra~~ vís nám, lástu í erlendum skáldum at lesa og
 skrifa latínu. Ekki skrifatu menn þá á pappír, heldur skín.
 Þess voru þó kálfskinn, sem voru mestuð til þess í sérstökum hött.
 Litur var skinnit skvít í störru eða minni bita og ~~fram~~
 brotit saman, ^{í hrygginn} ~~at þeir bita~~ ^{því} ~~at~~ sem ~~þ~~ blát í blót. Fjórir slíkir bitar
 voru svo lagdir saman, hver innan í annan, og urðu þá sam og
 blót í hött; þetta kallast kvæ. Öfl voru mörk latín sam an og
 nefndist þá hött. Þegar skrifar var á þessu blót, höfðu menn
 autar vandir utan met eins og mi er á þrenudrum
 höttum. Frágangur á öllu þessu var góður og skrifin
 fremur snökur, og allar línur beinar. Upphafsstafi
 voru ^{oft} ~~allir~~ skreyttir mörk með ýmsum línum. Þlékint
 var vandbrúnt. Mörk ort voru skrástófar og skrástófar mál
 í tveiga bita, og þá flíki fyrir ríðaranum.

Veturinn 1117-1118 er fyrsta íslenska bókin rituð; var þá
rituð margt af lögum t.d. um vígafæri og nefndir sá þáttar
Vígslóði, ^{en öll lögfundust lög þessi} og einnig ^{ad þann} Haplíta skrá, því ^{hann var} rituð hjá
Haplíta Mássoni & Þreitraðalsdóti. ^{í Vestur þingi} Bergþór Hrafnsson lög sögu-maður,
og aðrir lögfróðir menn, sögðu fyrir þessum ritendiðum. Ánn
árið 1118 voru þessi lög lesin upp á alþingi af kemmimönnum,
og bendir þat á, at lögsögu-maðurinn hafi eigi kunnat at lesa, en
munn þá einungis kemmimenn hafa kunnat þá list.

^{Nafn} Hlögubíll 20 árum síðar en Haplíta skrá var rituð, skrifað
önefndur höfundur boklingur um íslenska stafrif og ísl. ^{hljóðfróð} hljóðfróð.
Hann hefir ýmsum stöfum við latneska stafrif, eftir því.
sem hannur þátti þörf á til at tákna nákvæmlega íslenska
hljóð; hann hefir við ^{latneskan} stafrif og hljóðstafina: a, e, i, o, u.
þessum fjórum stöfum; ö (u-hljóðvarp of a), é (i-hljóðvarp of a),
œ (u-hljóð of e) og y (i-hljóð of u). Þessar ^{nú} hljóðstafir (5 latneska
og 4 ísl.) segir hann hafi langa og stutta og merkir þá löngu smá
því at setja brodd yfir (á, é, í, ó, ú, ý, ö œ (æ) ý) Þessir allir
stafir segir hann at ^{meiri} ~~seu~~ kvætur í nef og segja fróðir málfróðum
at það hafi svo verið til forna. Hann hefir einnig við 6 tví-
hljóðum og lausaklafum: au, ea (ia, ja) ei, iu (ju) ey og vi
(vi). Í stafrifⁿ fyrir tvöfaldaðan samhljóða ríkar hann stóran staf
t.d. Brod = þross. Stofinn g vill hann láta tákna ng. t.d.
hrigur = hríngur. og c vill hann hafa fyrir framan k og g, nema
þar sem k er tvöfald. Hann hefir ~~stafa~~ ^{stafa} ~~í~~ ^í ~~og~~ ^{og} vill ^í þessum stafrif

Eftir Santa Gissurar biskups (1118), ~~þ~~ alla tölfrú áldinn síð, voru
 að öðru hvora deilur milli manna og hoftrúnaðar. Þau voru eins konar
 fyrirbætur eða jafnvel undirbúningur undir skipjaldin og síð leygi skul-
 ungnaldastímar. — Meðkast eru þessi deilu mál:

A) Haflista mál. Þvo nefni er það mál, sem Haflist Músson
 & Breiðhólstar í Hinnabatus. átti við Þorgils Oddason að Hattuhli. Dálga.
 Málist hófst í byrjun orðaldastímar. Báðir voru þessir hiftingjar ókirkjgættir.
 Mennt og áfötlislausum að mörgu leydi og vinsældir af þegnum sínum.

Upptökin að deilum milli þeirra átti Már, bróðursonur Hafl-
 listar. Hann var illmennti meška og hafði dregist föstra sinn,
 þótt Þrífeyjar skald. Hann átti skip og vori þó til fiskjarastínd-
 um; þar bjó skilgötur og vinsældir höndi, es Hreiðir hét.
 Már gætti sér dælt við hann hans og dóttur þóðar.

Ólafur hét maður, frændi Þorgils, en þó lítilffjör leynu matar
 í fjöru og reynd og alinn upp á fjörtunguþé, þótt fadir hans
 var seldur skógar matar ~~þótt hann var hræa gamall til~~
 Þorgils ^{trú} ~~þótt hann var hræa gamall til~~ ^(þegar hann var 12 ára) en þegar hann hafði náð fallum þóðar
 réð Þorgils hannum að fara til fjörðra norður á Strandi,
 þótt ^{þar var gróðran fyrir einhleypumenn.} ~~þótt einhleypa menn gæddu af fjör á þó þannig millitýfi~~
 Ólafur roðst á skipi met Mavi, en þeim sandi illa og
 Már ² sveik Ólaf um það ² kaups, sem ³ samit var ² ein. Þorgils
 eggjaði Ólaf að reyna að ná rétti sínum, en Már svaraði illu til. Ólafur varði
 þá Má og hljóp síðan vestur að Hattuhli. En það varð Ólafi til lífs, að einn
 af heimsmönnum óhræddis, tók vafa og hleip hann; mestan Ólafar komst.

undan. En þegar Mör losnadi drap hann manninn, og holti
 Hafliði fyrir vígrið, enda var Hneitir þingmaður Hafliða. Eitt-
 sinn, þá ^{er} Hneitir var með Hafliði, settisk Mör í bíot at Íviti
 sem húsbonði; annar áfokki ^{er} Hrafnat ^{er} nafni, var félagi
 hans. Mör lagdist með konu Hneitis bændu, en Hrafnat ^{framferð} ^{þeir} með
 dattur hans. Þegar Hneitir frétti um heimilisástand ^{þeir} sínar,
 hrataði hann fært sinni heim og vildi hitta áfokkann ávæn,
 en Mör fékk njón af ferdum Hneitis og komst undan
 og úti Oddbjarnarsker. Þar fékk hann Jörund, ^{notkunn} ^{þeir} bændu,
 í lit með sér gegn Hneiti. Þegar þeir Jörundur komu at Íviti,
~~hætt~~ gekk Mör til baddropu, en lét Jörund líta vit dýrnar. Mör
 höggur til Hneitis, en himn vorti sér með trékefli og lá vit sjálft
 at Mör gæti undir i víðskiftunum. Hann kallar þá á Jörund sér
 til hjálpar, og heyrir Jörundur Hneiti bændu til bana. Mör flýti til Hafliða,
 en Jörundur dræknadi á leitinni út i Oddbjarnarsker.

Þorgils Oddason bjó mál á hendur Móri, fyrir hánd Þjórgar,
 ávæn Hneitis; — him átti um sátt at leinda, sjálf svi vit og mætur heimas dýrn
 Hafliði bjó einnig mál á hendur Ólafi Hildisyni, um ávæn vit Mä.

Þeir Þorgils og Hafliði sóðusk á alþingi, og skyldi gjaldaðast
 30 hundr. fyrir víg Hneitis, en 9 hundr. fyrir ávæn vit Mä.
 Ólafur skyldi fara utan, og vera þar í ^{þrjú} 3 ár. En þangað tit hann
 fari utan skyldi hann vera sýkur i förunum með Þorgilsi i land
 arceign hans, en annars stafrar sekur.

Ólafur bjó fært sína utan en þegar hann kom til skips, var hann um
 sýnast um þar utan og ^{undir} af ^{þrjú} þrjúgjögnum i Gjörum, það gæti annar

máttir hans hafði sagt við hann að hann mætti ekki verða trúlaus, þá hafði hann sagt að fremur bæri að hlýsta góðri en mönnum. En þegar Jósefína óx inn í nánari hluti með sínum kröftuga hatti þá hatti hann við þust á þess him þyrfti að segja eitthvert. Hann sagði við sjálfum sig að það mundi hefna sín að elka nokkra marmeskjú svo mikið. En hann rétt ekki við þust.

Þessar voru hugsanir hans og ítal þessum líka og dróst hann inn afturúr og gekk af veðinum upp í holt nokkurt skýi vaxið; þar lagðist hann niður og beidd þess, að sumargestirnir kæmi aftur og færi fram hjá. Hann velti sér brátt á andlit; svoð stráin lagðist að einni hans og vöngum og sagginn ír jóðinn barst að vitum hans og salast til hans. Slíkt smágreiðilmar ekki af því að þust er í skugga; svo var og nú hann, þá að hinn hafði komið honum sólar megin; á þennar var hann ekki annað en skuggi.

Bróttir þennar hafði tekið hann frá honum, ískrafti innar í hann.

 I

Klukkan var níu að kveldi, sunnudaginn tuttugasta og þriðja desember 18—. Þá hallaðist eg út um vagn-glugga í eimlest þeirri, sem fara átti til Skotlands. Var eg að kveðja Georg Chute með handabandi, en hann stóð á vagnstéttinni neðan undir.

»Vertu sæll, Róbert«, sagði Georg. »Mundu nú eftir að sækja mig heim, þegar þú kemur aftur. Mig langar að heyra alla málavöxtu. Vinir okkar í Clousedale eru okkur hálf-ókunnir—mér að minsta kosti. Eg bið kærlega að heilsa jungfrú Clousedale og frú Hill. Vertu sæll. Vertu sæll«.

Eg veifaði til hans, þegar lestin rann af stöðinni. Hann hafði séð að miðdegisverði heima hjá mér í Temple-húsunum og farið síðan með mér til Enston til að kveðja mig á stöðinni. George var 25 árum eldri en eg, en var þó einkavinur minn. Fyrst hafði hann verið vinur föður mins og höfðu þeir verið saman við

skrifstofustörf fyrir fjörutíu árum hjá málflutningsmanni í þorpi einu. En síðar höfðu vegir þeirra skilist. George Chute var nú alkunnur málflutningsmaður í Lundúnum, og faðir minn, Robert Harcourt, var dómari á Indlandi. En vinátta þeirra hafði haldist óbreytt, þótt heil heims-álfa væri á milli þeirra. Sjálfur var eg borinn og barn-fæddur á Indlandi, en var sendur til Englands til þess að lúka skólanámi mínu, þegar eg var fjórtán ára gamall. Þá kom George Chute mér fyrir í skólanum í Harrow. Þegar tímar liðu lét hann mig fara þaðan til Oxford og fékk mér síðan lögfræðingsstarfa, þegar eg hafði lokið námi mínu. Nú voru fimm ár liðin síðan, og minn á-gætu stöðu átti eg mest að þakka George Chute. Hann hafði verið meira en vinur minn — hann hafði verið mér annar faðir.

Mikið átti eg honum að þakka yfir höfuð að tala, en þó var einn sá hlutur, sem mér þótti meira til koma en allra velgerða hans. Hann hafði komið mér í kynni við Lucy Clousedale. Hún hafði komið heiman að úr Cumberland og leitað ráða hjá honum um járnnáma, som hún hafði fengið að erfðum. Hún var tuttugu og tveggja ára gömul og foreldrar hennar voru löngu dánir. En barnfóstru sína hafði hún jafnan haft hjá sér, og var hún ætíð nefnd frú Hill, þótt hún hefði aldrei gífst. George hafði komist við af munaðarleysi hennar og hafði því boðið henni að vera á heimili sínu meðan hún dveldi í bænum. Þar bar fundum okkar saman.

Eg feldi ástarhug til hennar óðar en eg sá hana og var
 það engin furða, því að yndislegri sjón kann enginn
 hugmy ^{lu} að hyggja. Hún var heilbrigð, sælleg og ljúf, ^{it}
 eðlileg og blátt áfram í há ^{it}terni og varð hugljúfi hvers
 manns, sem kynlist henni. Lucy kom í maibyrjun og
 var í heimboðum út um alt næstu tvo mánuðina. Hún
 talaði með norðurenskum blæ og söng gamla enska
 söngva. Alt var henni nýtt, og alt ^{it}adíslegt. Það eru ^{it}
 engar ýkjur, að hún var mönnum hugþekkust af ungum
 meyjum þess árs sakir barnslegs fjörs.

Þá hló hamingjan við mér því að úr kunnings-
 skap okkar varð vinátta og úr vináttunni ást. Lucy fór
 í júnilok úr Lundúnum, en hafði áður lotað að verða
 konan mín. Brúðkaup átti ekki að vera fyr en um
 vorið, en eg átti að sækja hana heim um jólin. Við
 vorum saman hjá George Chute síðasta kvöldið, sem
 hún var í Lundúnum. Kveldið var undrafagurt. Fljót-
 ið lá dottandi og baðaðist í mildum sólsetursbjarma, en
 við sátum úti á svölunum og horfðum yfir til hinnar
 fornu Battersabrúar. Lucy söng eitt smálag, áður en
 kveykt var á lömpunum, og alls einn hlutur dró úr
 gleði minni — að hugsa til þess, að við yrðum að skilja
 í heilt missi. ^{le}

En nú var þessi tími loks á enda og allar hans
 þungu skyldur inntar af hendi. Jólin voru að ganga í
 garð og eg sat í einlest þeirri, sem átti að flytja mig
 til Cumberland. Eg hallaði mér aftur í setinu, tók

gamlan bréfaböggul upp úr brjóstvasa mínum og reyndi að stytta mér stundir með því að lesa þau. Flest þeirra voru frá Lucy — lítil og nett bréf, fagurlega skrifuð. Eg tók nú í annað sinn eftir því, að tvö þeirra voru hinum ólík að þessu leyti. Höndin var sundurleit og selningarnar undarlega slitróttar. Georgi hafði séð annað þeirra af hendingu, þar sem það lá á borðinn heima hjá mér. »Eitthvað lasin?« hafði hann þá sagt. Hann þóttist hafa vel vit á þessum hlutum. Og hann hafði séð rétt, Lucy hafði sagt það sjálf, að hún hefði verið dálítið lasinn.

Í þessum bréfaböggli hafði eg og nokkur bréf frá föður mínum. Eg hafði skrifað honum að eg ætlaði að fara að gifta mig, og gat ekki hugsað mér vinsamlegra svar en eg fékk. Hann segðist vona, að eg hefði ekki hlaupið á mig og að eg hefði hugsað mig vel um og ihugað, hversu affararíkt slíkt fyrirtæki væri. Mikilvægasti kalli bréfsins var eins konar viðvörðun: »Eg vona, drengur minn, að konuefnið þitt sé af hraustum og heilsugóðum ættum. Það þykir mér mestu varða um tengdadóttur mína tilvonandi. Hér á landi er flokka-skiflingin því mjög til fyrirstöðu, að menn velji sér kvenfang eftir því, sem þeim er skapi næst. Hér sé eg glöggar en nokkru sinni fyr, hversu óttalegar afleiðingar ættgengt eðlisfar getur haft, ekki einungis í líkams-skapnaði heldur og í allskonar óvanda, sem er sama sem sjúkdómur«.

10 Um óttuskeið fór eg í aðra eimlest í Penrith, en fyrir ferðar¹ varð eg enn að hafa lestaskifti, af því að heimili Lucy lá í járnlandinu hjá Cleator ~~Moor~~. Síðasta stöðin var í miðjum Cumberlandshálsunum. Dagur var enn órunninn, þegar eg kom þangað. Snjóþyngsli voru mikil og morgunkuldi, en eg varð að biða þar hálf-tíma eftir vagninum, vingjarnlegur burðarsveinn vísaði mér á biðstofuna og var hún hluti af stöðvarhúsinu, sem var litið og gert úr tré. Þar skiðalogaði í ofninum, en í bekkjunum sátu námamenn og reyktu úr pípum sínum. Studdu þeir olnbogum á hné sér, en létu námalampána hanga um úlfið sér! Þeir létu mig komast að eldinum, en héldu síðan tali sínu áfram, eins og enginn hefði komið. Eg spurði, hvort þeir ætluðu til Cleator með lestinni. Þeir játuðu því og sögðust vinna Clousedale námunum, þar sem hétu þrætubletturinn. Komst eg að því síðar, að örnefni þetta átti skyllt við sögu námanna. Menn þessir sögðu mér og að þeir ættu heima þar í grendinni í bæ þeim, er heitir Cockermouth, og að þeir ætluðu nú að byrja á hálfsmánaðarvinnu.

11
1t
»En sjálfan jóla-aftaninn!« mælti eg. »Þið verðið þó að hafa hvíld það kvöld«. Þeir hlógu við og sögðu að námamenn gerðu sér engan dagamun.

Einn þeirra mælti: »Það er undir hælinn lagt hjá oss, hvenær við höldum hvíldardag, hvort það er á sunnudegi eða mánudegi. Vélin niðri í námunum er

Iu ekki vön að stöðvast fyrir því, þótt menn haldi guðs-
þjónustu í kirkjum.

»Nei, ketillinn í henni er alveg eins þorstlátur eins og gamli Clousedale sjálfur«, mælti annar, og allur hópurinn veltist um í hlátri.

Li Loks var blásið og lestin rann fyrir eimi að stöðv-
arstéttinni. Eg lenti í sama klefa sem náamennirnir, og ferðin inn í námalandið hófst. Nú var dagurinn að renna upp yfir snæpakta dalina. Innan skamms höfð-
um vér fjöllin að baki oss og bar oss óðfluga að mýra-
flóka þeim, sem flestir námarnir voru í. Morgunskiman jókst óðum og eg sá viðaráhöldin við námaopin og reykin og logann, sem lagði upp frá lágum og litlum skornum á bræðslukofunum. Með hverri farinni röst varð snjórinn þynnri og jörðin rauð og svört af ösku og gjalli, þar sem hún var auð.

LS
le »Þér nefnduð áðan Georg gamla Clousedale«, *Le*
mælti eg. »Hvað er um hann?«

»Hann er dauður«, svöruðu náamennirnir.

»En hver var hann?«

»Eigandinn að hálfum námunum í Cleator«.

»Var hann í ætt við jungfrú Clousedale á Clouse-
dalegærði«, spurði eg enn.

»Við Lucy?« spurðu margir í einu.

»Nú, jæja, við Lucy þú?« *La*

»Gamli Clousedale þorstláti var afi Lucy«,

Atbygli mín var vakin, þótt á óþægilegan hátt væri.

Eg sagði með nokkurri gremju: »Það er líklega réttast að eg segi yður það undir eins, að jungfrú Clousedale er vinkona mín og eg er á leiðinni að heimsækja hana í Clousedalegarði«.

Mennirnir skildu þegar, hvað eg fór, og tóku að afsaka sig með einu nið og hreinskilni: »Vér berum allir lotningu fyrir jungfrú Lucy«, sagði einn þeirra. »Enginn kann neitt misjafnt að segja um hana«, sagði annar. »Hún veitir oss atvinnu og enginn hefir neitt að henni að finna«, sagði hinn þriðji. 1 r

Eftir þetta var ekki mælt orð frá munnl fyr en komið var rétt að þorpinu. Eg hafði þá komið auga á það fyrir nokkru, þar sem heiðin var hæst og það var hulið reykjarmekki allþykkum. Nú brunaði lestin framhjá húsi einu, sem var töluvert herra en hin húsin. Þá benti einn námamaðurinn út um gluggann og mælti: Lu »Þetta er Clousedalegarður«. Eg spratt upp og fór út að glugganum. Verkmað urinn hafði bent á mikinn og ferhyrndan húsabæ. Var hann með nýrri gerð og fremur sviplaus. Um hann utan var garður allmikill og voru þar mörg tré og stór, og öll voru þau nú bláðlaus. Sólin var komin upp og glitraði á dökkina, sem lá á hellupakinu og á flötinni fyrir framan húsið. Það var farið að rjúka og sá eg að gluggatjald var undið upp í einum stað. Þetta var þá heimili Lucy. Rétt þar sem ekið var inn í garðinn, var þyrping af smáhýsum og gekk veitingahúsið næst járnbrautarstöð inni. Lestin fór 1 n Li

svo nærri því að eg gat lesið nafnið »Clousedale-gilda-skáli«.

Nú ókum vér upp til stöðvarinnar. Litaðist eg um og vildi sjá, hvort enginn væri þar til þess að fagna mér. Þetta var hálfri stundu fyrir dagmál og var kalt um morguninn. Þó var eg ekki vonlaus um það með sjálfum mér, að Lucy mundi koma sjálf að sækja mig. Eg hafði að minsta kosti búist við að frú Hill mundi vera komin. En þetta urðu vonbrigði og eg sá hvoruga. Ekki var þar heldur neinn vagn né nokkur maður, sem verið gæti vagnstjóri eða þjónustumaður. Þegar náma-mennirnir voru farnir, var enginn maður á vagnstéttinni nema eg og járnbrautarstarfsmenn. Eg kallaði á einn burðarmanninn. 2 i

»Er hér nokkur þess til að bera farangur minn upp í Clousedalegarð?« spurði eg.

»Þér eruð ef til vill maðurinn, sem þær búast við«, svaraði hann og tók bréf úr vasa sínum.

Bréfið var til »herra Róbert Harcourt«, en ekki var hönd Lucy á því. Eg reif það upp og sá að það var frá frú Hill, dagsett sunnudaginn 23. desember kl. 9 á náttmálum:

»Góði herra Harcourt. Því miður varð Lucy skyndilega veik og þykir mér sárt að verða að flytja yður þá frétt. En læknið segir, að hún verði endilega að hafa fulla ró í tvo daga enn þá. Hún er ekki í neinni hættu og þurfið þér því eigi að vera kviðafullur

Þó neyðist eg til, þótt mér sé það ógeðfellt, að biðja yður um að koma ekki á Clousedalegarð fyrir en eg geri yður aðvart. Eg hefði gert mig svo djarfa, að biðja um herbergi handa yður í »Hveitikorninu« niðri í þorpinu. Vona eg að yður liði þar vel, þangað til eg fæ þá gleði að mega láta telpuna mína bjóða yður hingað hættulaust.

Lu Verið viss um að mér þykir mjög leitt að þurfa að skrifa yður þetta bréf, kæri Harcourt.

Virðingarfyllt, yðar einlæg

Martha Hill.

Eg sneri mér að burðarmanninum og sagði við hann: »Berið þér farangur minn ofan í »Hveitikornið«.

Maðurinn tók byrðina á bakið og gekk á stað og eg fylgdi honum eftir hryggur og hugsandi og ráðalaus.

Í veitingahúsinu stóð matur á borðum handa mér, en eg gat ekki hugsað til að borða fyrir en eg hafði skrifað Lucy. Eg sagði henni, hve sárt mér hefði þótt að heyra um veikindi hennar og hve innilega eg vonaði að henni batnaði fljótt og hve beizk vonbrigði það hefði verið fyrir mig að geta ekki hitt hana undir eins og eg

16 kom til Cleator. Þar að auki margt annað, sem engum kemur við nema henni og mér. Þegar eg hafði lokið við bréfið og sent það á stað, settist eg undir borð, en húsmóðirin gekk sjálf um beina. Hún var kona virðuleg og miðaldra og var eins og Cumberlendingar gerðarleg og alvörugefin, en þó skrafhreyfari en sagt er um landa hennar. Maður hennar var veiðimaður, en þau bjuggu í landi Clousedalegarðsins. En nafn þeirra var Tyson.

Frú Tyson hafði þekt Lucy frá blautu barnsbeini og kunni margt frá henni að segja, frá brjóstgæðum hennar við fátæka, vinsamlegu viðmóti hennar við alla, 17 örlæti hennar, sem lýsti sér á margan hátt og mörgum mannkostum, sem höfðu áunnið henni vinsældir hjá öllum almenningi í héraði því, sem hún hafði alist upp í. Eg undraðist það ekki, þótt þeim mönnum þætti heitmey mín eftir því góð sem hún var fögur, sem voru henni kunnastir og lengst höfðu búið við hana. Nú komst eg að því, að hún lagði hug á ýmsar framkvæmdir til framfara þeim mönnum, sem þar bjuggu, svo sem verkmannatæfog, kvöldskóla og eina grein af Rekabítatfélaginu,* og hafði hún hjálpað til að setja hana á stofn. Hún hafði og látið reisa dálitla kirkju á sinn kostnað. Ætlaði hún hana þeim hluta safnaðarins, sem safnast hafði að námunum, sem ættmenn hennar höfðu látið vinna í marga liðu. En sóknarkirkjan lá niðri í daln-

* Bindindisfélag og fjúkrahjúkrunar.

um, rúma hálfa milu þaðan. Veitingakonan varð áköf meðan hún sagði frá öllum þessum góðverkum. En er eg inti til um heilsu Lucy og spurði, hvort hún hefði áður verið áhyggjuefni, þá svaraði hún »nei«. Hún mundi ekki til að Lucy hefði verið veik nema tvisvar sinnum, og hvorttveggja skiftið var á síðasta misserinu. 1c

»Það er þó vonandi ekki neitt alvarlegt? spurði eg.

»Nei, ekki veit eg til þess«, svaraði veitingakonan. »En vesalings stúlkan varð svo feginn batanum, að hún gerði okkur alt það gott sem hún gat, óðar en hún var komin á fætur. Hún var náfól í andliti svo að hörmung var á að sjá, en þó gekk hún hús úr húsi með kórfa sinn og peningabuddu. Þá fékk hún hinn nýkomna skoska prest til þess að byrja á bindindinu. Blessuð stúlkan gekk sjálf meðal verkamannanna og fékk þá til að vinna heiti — og þeir höfðu gott af því margir hverjir, það verð eg að segja, þótt eg sé veitingakona.«

Eg var þreyttur eftir ferðalagið og gekk til sængur og svaf vært langt fram á dag. Mér datt í hug, þegar eg var að klæða mig aftur, að besta bótin við edlilegum kviða minum væri að fara og tala við lækni Lucy. Þegar eg hafði borðað miðdegisverð bað eg því veitingakonuna að segja mér, hvar hann ætti heima og hélt svo á stað að finna hann. 1z

Læknirinn var ekki heima, en eg hitti hann í lyfjabúðinni í þorpinu, en hún var ein af þeim stofnunum

sem var reist fyrir örlæti Lucy, eftir því sem eg frétti síðar. Ytra herbergið var fult af konum og börnum, sem biðu þangað til að þeim kæmi. Eg sendi nafnspjald mitt inn til læknisins og beið síðan sem hipir. Þá heyrði eg enn nefnt nafn unnustu minnar og borið lof á hana og henni árnað góðs.

»Hún mun fá umbun þess einhvern tíma«, sagði konan.

»Já, drottinn mun endurgjalda henni það«, mælti önnur.

Læknirinn hét Godwin. Hann hafði óslétt höfuðlag, var svipharður, kaldeygur og gráeygur. Hann var alinn upp á Þýzkalandi og kostaði kapps um það að vita um allar nýjar uppgötvanir í sinni vísindagrein. Fyrir þessar sakir og skörungskap sinn var hann meira metinn en aðrir læknar þar um slóðir, sem voru aftur úr og það þrátt fyrir að hann var talinn vantrúarmaður. Um það mál var að minsta kosti eitt á allra vitorði, að hann fór aldrei í kirkju.

Eg sagði honum að eg væri vinur jungfrú Clouse-dale og það var svo að sjá sem hann vissi vel, hvernig við vorum hvort öðru bundin.

— Eg spurði hann fyrst, hvort hún hefði tekið alvarlegan sjúkdóm, og hann varaði mér dræmlegar en eg hafði búist við:

»Nei, ekki alvarlegan — að minsta kosti ekki sem komið er«.

Hann gerði sig ekki líklegan til frekari skýringa. Eg gerði mig þá svo djarfan að spyrja, hvort það væri vanalegur kvensjúkdómur. Hann hugsaði sig lítið eitt um og svaraði svo »já«, en svaraði svo ekki meira í þeirri lotunni.

»Það er ef til vill einhver ¹⁹taukakvilli«, sagði eg. Hann át eftir mér spurninguna annars hugar og jankaði henni, en leit síðan á mig og spurði, hvort eg ætlaði að eiga langa dvöl þar í héraðinu.

Mér gramdist það, hversu þur maðurinn var, og eg sagði honum að Lucy hefði heitið mér eiginorði og að eg hefði komið til Cleator til þess að heimsækja hana eftir gömlu umtali okkar á milli; eg hefði tekið mér vist í veitingahúsinu eftir ósk fósturu hennar og hans að því sem mér skyldist, en hygði gott til að flytja mig heim á garðinn jafnskjótt sem lækurinn þyrði að ábyrgjast að návist mín yrði ekki sjúklingnum að meini.

»Það verður að minsta kosti ekki fyr en eftir nokkra daga«, svaraði hann.

Eg reyndi ekki að dylja gremju mína yfir þeim hæverskuskorti, sem mér þótti hann sýna. Eg kvaddi og lét þess getið um leið og eg fór, að eg mundi ef til vildi senda simskeyti einhverjum sérlægð. En ekki var að sjá að hótun mín hefði nein áhrif á hann. Hann fylgdi mér til dyra hæverskur, kaldur og þögull sem lokuð bók.

Þetta var í skammdeginu og dimdi óðum, er eg gekk heim gegnum þorpið. Þá varð mér gengið fram

1t/i hía lífili kirkju í gotneskum stíl. Var hún rauðleit og gerð úr brendum tígulsteini. Smáir kofar og aumlegir stóðu í hvirfing utan um hana, því að í þessum hluta bæjarins bjuggu verkamennirnir. Þessa aukakirkju hafði Lucy reist á sinn kostnað og í vegnum var tafla með gullnu lettri á til heiðurs unnustu minni. Eg sá, að þar var ljós inni og leit inn, því að dyrnar voru opnar. Þar voru háir stigar reistir og héldu tveir eða þrír námamenn hverjum stiga, en í stigunum stóðu konur og hengdu blómgirðla um gluggakistur, bita og sperrur.

Þegar eg kom aftur í »Hveitikornið«, spurði eg, hvort eg hefði engin boð fengið úr Clousedale. Ekkert bréf hafði komið enn þá, en þar sat maður og beið mín. Þar var kominn skoíski presturinn, sem fyr var getið, Mc, Pherson, miðaldramaður og strangur á svip. Hann kom til þess að láta mig vita að jungfrú Clousedale hafði fengið bréf mitt, en væri ekki svo hraust, að hún gæti svarað því. Því næst tók hann að ráða mér heilræði óbeðinn og taldi mig á að fresta heimsókn minni.

»Er hún svo veik?«

»Eg er hræddur um það«, svaraði hann.

»Hvað gengur að henni?«

Hann hugsaði sig um stundarkorn og svaraði síðan:

»Það get eg ekki vel sagt yður«.

»Hefir hún haft þenna sjúkdóm fyr?«

»Já, tvisvar sinnum«.

»Og henni batnaði i bæði skiftin?«

»Já, með guðs hjálp — að minsta kosti um stundarsakir«.

Mér lá við að reidast. Þessi maður vildi láta mig ganga duldan hins sanna eins og læknirinn.

»Þér ráðið mér þá að snúa aftur til Lúndúna, eða hvað?« mælti eg.

»Fyrst um sinn — já«, svaraði hann.

»Án þess að sjá hana?«

»Þér fáið undir engum kringumstæðum að sjá hana«.

»Er það hennar vilji?«

Hann hikaði við en stamaði síðan: »Já — það held eg — mér getur ekki skilist annað«.

Polinnmæði mín var á þrotum, þegar klerkur fór. Eg fylgdi honum út og sá þá hvar maður kom inn, hár vexti, sterklegur og herðilbreiður. Hafði hann veiðidýraskippu á baki og byssu í hendi. Þetta var húsráðandi, Tyson að nafni. Hann kastaði kveðju á okkur, er við fórumst á mis og sá eg þá, að hann var maður glaðlegur og einarðlegur í hátterni, og gatst mér vel að honum. Eg kvaddi nú klerkinn og fór með húsráðanda inn í dagvistarstofu hans. Var hún rauðlituð og smá og lá fyrir innan veitingaherbergið. Hann fagnaði mér hið besta og sagði nokkur samþyrði um gest minn, kallaði hann »himinhafnsögumann« og kvað þetta vera tyrsta sinn, að sá velæruverðugi léti svo lítið að koma þar inn fyrir

dyr. Hann sagði mér enn að presturinn væri ofsalegur bindindismaður og að menn teldu það aðalástæðuna til að hann hefði fengið embættið við kirkjuna.

»O, jæja«, sagði Tyson, »það er ekki neitt undarlegt, þegar hugsað er til, hvaða sjón hún hefir haft fyrir augum alla daga, vesalingur«.

»Hvaða sjón?« spurði eg.

»Hafið þér aldrei heyrt talað um George gamla Clousedale?«

Mér kom í hug samtál námamannanna í lestinni.

»Penna, sem menn kalla George gamla þorstláta?« sagði eg.

»Það er sami maðurinn«, sagði veitingamaðurinn.

»Hún ætlar sér vist að létta af álögunum«.

»Hvaða álögum?« spurði eg.

»Þér þekkið þá ekki sögu þeirra Clousedalemanna?«

Eg varð að kannast við að eg bar engin kensl á ættina, þótt jungfrú Clousedale væri vinkona mín og einkavin. Frú Tyson hafði borið manni sinu mat, meðan við töluðum þetta, en nú tók hún fram í og mælti: »Æ, vertu nú ekki að þreyta manninn með þessum gömlu kerlingabókum«.

Eg dró stólinn minn að eldinum: »Sögu um álög?« mælti eg. »Hana verð eg að fá að heyra«.

Tyson hló: »Já, ef þér viljið gera yður frásögn mina að góðu«, sagði hann og tók til að segja söguna, en tók og hraustlega til matar sins um leið.

George gamli Clousedale var afi Lucy og hann var